

Erdei Gábor:

A BŰNÖZÉSFÖLDRAJZ ÚTTÖRŐI

Rezümé

A cikk szerzője a bűnözésföldrajz helyével és szerepével foglalkozik a földrajztudományon belül, valamint történeti áttekintést nyújt a legfontosabb történeti bűnözésföldrajzi iskolákról. A bűnözésföldrajz nemcsak arra keresi a választ, hogy egy adott területen belül, vagy egy országra vetítve mekkora volt az elkövetések száma a bűncselekmények fajtáiként, hanem arra is, hogy mi mozgatja az elkövetéseket. A felderítéshez nagy segítséget nyújt a földrajzi profil megalkotása, hiszen az a bűnözésföldrajz egyik, ha nem a legfontosabb eleme.

Kulcsszavak: bűnözésföldrajz, környezeti kriminológia, földrajzi profil, Rigel-elemzés

Gábor Erdei:

The pioneers of criminal geography

Résumé

The author of the article deals with the role and space of criminal geography within geographical science, and provides historical overview of the most important schools of criminal geography. Criminal geography not only wants to find the answer whether within a given area or in a given country how big is the number of different types of committed crimes, but also what is behind them. The creation of geographic profile provides huge help to crime detection, because it is one of the most important elements of criminal geography.

Keywords: criminal geography, environmental criminology, geographical profile, Rigel analysis

A földrajz (geográfia) a Földet beborító komplex földrajzi burok mindenkori állapotának, folytonos változásának leírásával, értelmezésével és tudományos igényű értékelésével foglalkozik, kiemelt figyelmet fordítva a földrajzi környezet és a benne élő társadalom közötti kölcsönhatásokra. A földrajztudomány fő feladata a földrajzi burok és az abban lejátszódó térbeli folyamatok a tudományos vizsgálata. A geográfia összefoglalja, rendszerezi és közvetíti azokat az ismereteket, melyek az emberek valóságghú világméretű kialakulásához szükségesek.

A földrajzi burok természeti eredetű jelenségeit kizárólag a természettudomány eszközeivel, és részben tapasztalati, részben kísérletekkel alátámasztott módszereivel lehet megismerni, ezért a *természetföldrajz* a természettudományok körébe tartozik. A földrajzi környezet és a társadalom működése során létrejövő kölcsönkapcsolatokat vizsgáló *társadalomföldrajz* kutatási feladatait társadalomtudományi módszerek és eszközök alkalmazásával oldja meg, ezért a társadalomtudományok része. Az egyre szaporodó ágazati területek helyett a természeti és társadalmi területek egységbe foglalása a *regionális földrajz*. A regionális földrajz rendszertani felosztásában a kutatás keretétől szolgáló térbeli egységek: tájak, kistérségek, régiók és országok jelennek meg. Az ágazati földrajz rendeltetése a jelenségek típusainak kialakítása, a közöttük lévő összefüggések törvényszerűségeinek megállapítása és rendszerezése.

A földrajztudomány felépítésének rövid áttekintése után feltehetjük a kérdést: hol helyezkedik el a tudományon belül a bűnözésföldrajz (kriminálgeográfia). Nos, erre nem

könnyű a válasz. Több kutató tett kísérletet a bűnözésföldrajz helyének meghatározására. *Tóth Antal* (2007) munkájában részletes és átfogó képet ad korábbi kutatók megállapításairól, továbbá arról, hogy valójában milyen tudományterületeket foglal magába a bűnözésföldrajz és hol, melyik tudományterülethez áll a legközelebb. *Kerecsi Klára* (2003) nézete szerint a kriminálgeográfia a kriminológia területe, de a bűnözési térkép a földrajz tudományterületén alkalmazott eszközt jelenti. *Hentig* (1961) szerint a bűnözésföldrajz nem más, mint a bűnözés és a klíma, a Föld, a táj, a történelem, a gazdaság, valamint a demográfiai jellemzők viszonyításából adódó térkép. *Herold* (1973) a bűnözés és a földrajzi hely közötti kapcsolat vizsgálta olyan bűnügyi jellemzők alapján, amelyekből a bűnözés volumene mérhető fel. 1977-ben közreadott munkájában a kriminálgeográfiát céltudományként határozza meg, mely segítséget nyújt a bűnügyi felderítő munkában. *Hellmer* (1972) a bűnözésföldrajzot a kriminológia és nem a földrajz részének tekinti, amely a bűnözés jellemzői alapján mutatja be a bűnözőzés területi különbségeit. *M. Rolfes* (2003) véleménye szerint a bűnözésföldrajz geográfusok nélkül is „megrajzolható”. *Schwind* (2000) a kriminálgeográfiát a kriminológia egyik ágának tekinti, melynek értelmezéséhez a magatartás, a tér és az idő egységeinek felhasználása szükséges. *Kobolka István* (2003) a bűnözésföldrajzot egy összevonható, vagy egyesíthető biztonságföldrajzhoz, a földrajztudomány részdiszciplínájához sorolja. *Herbert* (1982) és *Kovács Zoltán* (1990) szerint a kriminálgeográfia a szociálgeográfia egyik új irányzata, amely a kriminológia és a társadalomföldrajz közötti, több tudományt érintő kapcsolatot. *Berényi István* (1992) szerint a bűnözésföldrajz a szociálgeográfia egyik ágazataként értelmezhető, amely a tér, a társadalmi csoportok és a bűnesetek összefüggéseire világít rá. *Mátyás Szabolcs* (2007) megállapítja, hogy a bűnözésföldrajz egy olyan, mesterségesen létrehozott tudományterület, amely a bűnügyi tudományok és a földrajz együttes ismereteit használja fel.

Értelmezésemben a kriminálgeográfia a szociálgeográfiai ágazata, amely a bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a tér- és időbeli aspektusait vizsgálja. Felfogásom szerint kriminológia és a társadalomföldrajz között kölcsönös és alárendelt kapcsolati rendszer áll fenn. Egyetértek azon kutatók véleményével, akik a bűnözésföldrajzot nem tartják önálló tudományágnak, mivel az főképpen a kriminológia, a szociológia és a szociálgeográfia ismereteit használja fel. Kétséget kizárón kijelenthető azonban az is, hogy kriminálgeográfia a társadalomföldrajzhoz és a bűnügyi tudomány területeihez áll a legközelebb, ezért a bűnügyi térkép megrajzolásához ezen ismeretek elengedhetetlenek. A szociológia a bűnözés jelenségére világít rá akár lokális közösségi, avagy társadalmi szinten. A bűnözésföldrajz felhasználja az említett tudományterületeken kívül a demográfiát, az etnográfiát, a pszichológiát, az építészetet, a kartográfiát, valamint a térinformatikát.

Általános társadalom- és gazdasági földrajz	Regionális társadalom- és gazdasági földrajz	Ágazati társadalom- és gazdasági földrajz	Társadalomföldrajz	Emberföldrajz
Általános emberföldrajz	Emberi rasszok földrajza	Szabadidő magatartás földrajza	Népességföldrajz	Egészség-földrajz

Etnikai földrajz	Nyelvföldrajz	Kulturális földrajz	Európai intézmények földrajza	Művészetföldrajz
Alkotásföldrajz	Vallásföldrajz	Általános vallásföldrajz	Bibliai földrajz	Regionális vallásföldrajz
Településföldrajz	Általános településföldrajz	Faluföldrajz	Városföldrajz	Település-marketing
Városökológia	Politikai földrajz	Választások földrajza	Biztonság-földrajz	Közigazgatási földrajz
Katonaföldrajz	Alkalmazott katonaföldrajz	Általános katonaföldrajz	Szociálgeográfia	Bűnözésföldrajz
Észlelésföldrajz	Magatartás-földrajz	Feminista földrajz	Gazdasági földrajz	Ágazati gazdasági földrajz
Általános gazdasági földrajz	Dinamikus gazdasági földrajz	Regionális gazdasági földrajz	Világgazdaság földrajza	Primér szektor földrajza
Mezőgazdaság földrajza	Erdészeti földrajz	Halászat földrajza	Szőlészet és a borászat földrajza	Szekunder szektor földrajza
Iparföldrajz	Bányászati földrajz	Ipari parkok földrajza	Természeti erőforrások földrajza	Tercier szektor földrajz (infrastruktúra földrajza)
Közlekedésföldrajz	Telekommunikáció földrajza	Kereskedelem földrajza	Turizmus földrajza	Kvaterner szektor földrajza
Innováció földrajz	Történeti földrajz	Proszopográfia		

A bűnözésföldrajz lehetséges helye a Vofkori László (2003) által megalkotott társadalom- és gazdaságföldrajz tudományábrában.

A bűnözés területi összefüggései

A társadalmi jelenségeket vizsgálók előtt a kutatások eredményeiből ismert az – a mindennapok tapasztalatai által is megerősített – tény, miszerint az egyes jelenségek gyakorisága térben és időben különböző. Ez a természetes tény jelentős a negatív, ezen belül a deviáns magatartások körében. A negatív magatartások gyakoriságának életkor, családi állapot, iskolai végzettség, anyagi és társadalmi helyzet szerinti eltérései a különböző tudományágak által gyakran vizsgált, a szakirodalomban rendszeresen tárgyalt tények. A területi különbségek vizsgálatát alapvetően az indokolja, hogy a negatív magatartások eltérései a demográfiai-társadalmi kategóriák mellett területenként is különböznek.

Vavró István (1985) már a '80-as években arra a következtetésre jutott, hogy a jelenségek területi különbségei mögött a népesség jelzett ismérvei szerinti struktúráinak különbségei húzódnak meg. A jelenségek elsődleges területi eltérései alapvetően különböző területek népességstruktúrájának eltéréseivel magyarázhatók. Az eltérés a bűnözésnél további elemekkel bővül: kiegészül a sérthető vagy veszélyeztethető értékek területi különbségeivel is. A területi adatok elemzésekor fontos a bűnözési arány vizsgálata, mivel a területi egységek különbségei mögött nemcsak a népesség eltérő bűnözési gyakorisága, hanem a felderítési arány területi különbözősége is mutatkozik. A bűnözés területi különbségeit a bűncselekmények és a bűnelkövetők száma alapján vizsgáljuk. Az egyes területi egységek vizsgálata azért szükséges, mert a bűnözésről, annak volumenéről és gyakoriságáról alkotott kép túlzottan általános, nem mutatja pontosan a jelentős területi különbségeket.

Habony János (1986) a bűnözésföldrajz vizsgálatában a bűnözés terjedelmét két mutatószámmal jellemezte, mely szerint meghatározott területen és időegység alatt elkövetett bűncselekmények száma, illetőleg ugyanazon területen és időegység alatt bűncselekményt elkövetők számával definiálható. Az adatok önmagukban nem jelentenek sokat, mert csupán más adatokkal összehasonlítva mutatják meg a bűnözés volumenét, vagy ami ennél is fontosabb, a társadalomra veszélyes cselekmények súlyát és a változás irányát.

Tremmel Flórián, Fenyvesi Csaba és Herke Csongor közös munkájukban (2005) a bűnügyi nyilvántartást tartották a bűnözésföldrajz fontos, meghatározó eszközének. A bűnügyi nyilvántartás az adatok rendszerbe foglalt tárháza, amelyet célirányos adatgyűjtéssel töltenek fel a megelőzést és felderítést segítő, sokirányú adatszolgáltatás érdekében. Jelentősége abban áll, hogy az adatok rendszerbe foglalása lehetővé teszi következtetések levonását a bűncselekmények tetteseiére vagy a bűncselekmények elkövetésének körülményeire.

A bűnözésföldrajzi iskolák történeti áttekintése

A mai társadalomban *megnőtt* a területi információk jelentősége. Az elmúlt évtizedekben egyre jobban előtérbe került a bűnözés és a földrajz kapcsolatrendszere. (K. Harris, 1999; H. Herbert, 1982). A humánföldrajz a statikus és mozgó jelenség alapján mutat be térbeli mintát, mely a Földön élő ember természetének elemzésére szolgál (SG. Cox, 1972). A bűnözésföldrajz olyan körülményekkel küzd, melyek a társadalmi csoportok és a bűnözés térbeli kapcsolatát jelenítik meg. A környezeti ártalmak egyfajta megközelítését szolgálja a kriminológia (PJ. Brantingham – PL. Brantingham, 1995).

A modern kriminológiában és a bűnözésföldrajzban az alappilléreket számos korábbi kriminológus tette le. A folyamat négy fázisra bontható, így a fejlesztésre, a területi és ökológiai tervekre, valamint a bűnözésre.

A XIX. századi Térképészeti Iskola

A Térképészeti Iskola követői a bűnözés terjedelmét a kriminológia és az ökológia összefüggéseiben keresték. Ennek hatására vezettek be új reformintézkedéseket, mely a korszerű rendőrség és börtönök létrehozását irányozta elő.

Az új típusú elmélet bevezetése után a kutatók erkölcsi és gazdasági elemzéseket folytattak, melyben a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságát, és további stratégiai elképzeléseket dolgoztak ki (P.J. Brantingham – PL. Brantingham, 1991).

A klasszikus iskolai reformok radikális újításokat tartalmaztak, melyek megváltoztatták alapvetően a bűnözésről és az igazságszolgáltatásról alkotott addigi véleményt. Az állam hatalmi szerepe csökkent, a régi jogrendszerben létező kínzások és a halálbüntetések teljes mértékben megváltoztak. A megalkotott törvények és a rendőrség hatékonyságának értékeléséhez egyre több információra volt szükség. Az első erőfeszítések a XIX. század elején az angliai és franciaországi Térképészeti Iskola (1830–1880) révén születtek meg. A legtöbb vizsgálat leírta a különböző bűncselekmények jellemzőit, a bűncselekmények számát régiók, városok és vidék felosztásban. A Franciaországban elkövetett bűncselekmények szabálytalan eloszlását F. Guerry (1831) és MA. Quetelet (1842) vizsgálta. Az eredmények azt mutatták, hogy a lakásbetöréseket inkább az északi megyékben, míg az erőszakos bűncselekmények nagyobb hányadát délen követték el. Egy időintervallumon belül a különbségek viszonylagos stabilitást mutattak. Az angliai kutatók a régiókban mérték az eltérő bűncselekményeket, azok hatásait és társadalmi jellemzőit (például a népsűrűséget, az iskolai végzettséget és a szegénységet).

A XIX. század második felében végzett vizsgálatok a városokon belül elkövetett bűncselekmények rátáinak meghatározására összpontosultak. H. Mayhew (1862) térképezte fel Nagy-London ún. telepén a tartósan megjelenő bűncselekményeket. A vizsgálati eredmények azt mutatták, hogy Londonban az érintett terület földrajzi elhelyezkedése miatt a bűncselekmények előfordulása sokkal gyakoribb, mint máshol.

A Térképészeti Iskola legfontosabb felismerései közé tartozott, hogy a területekre vetített bűncselekmények lényeges eltéréseit a népsűrűség, az oktatási szint és a szegénység okozzák. Az adott időszakra mutatott térbeli minta alapjául szolgált a politikai döntéshozóknak a megfelelő jogszabályok megalkotására (P.J. Brantingham – PL. Brantingham, 1995).

A Chicagói Iskola az 1920–30 között

A Chicagói Iskola a területi kriminológiát helyezte előtérbe. Az elmélet háttérül szolgáló ún. társadalmi ökológiát két elemre bontotta. Az első elem szerint a növekvő városokban szűkülnek a szociális alapú források, mely a rászorult lakosság körében konfliktusokat szül. A második elem mind az egyént, mind pedig a társadalmi csoportot vizsgálja az adott terület természeti adottságaival és ebből von le következtetéseket (P.J. Brantingham – PL. Brantingham, 1995). A társadalmi folyamatok határozzák meg a bűnözői magatartást, melyek hatással vannak az emberi viselkedésre. Az emberi viselkedés és a társadalmi környezet között szoros kapcsolat áll fenn.

XIX. század elején több amerikai városban is figyelemmel kísérték a radikális változásokat, így többek között az iparosítást, a bevándorlást és az urbanizációt. Az Amerikai Egyesült Államokban Chicago különösen gyorsan növekedett, mert az emberek nagy számban vándoroltak be vidékről. Az újonnan betelepült lakosság nehezen integrálódott a modern társadalomba.

Az 1920–1945 közötti időszakban újra a kutatók érdeklődésének középpontjába került a bűncselekmények térbeli eloszlása. A Chicagói Iskola kutatói az eltérő kultúrákból fakadó konfliktusok iránt mutatta a legnagyobb érdeklődést. A modern városi társadalmat a különböző társadalmi csoportokkal és szervezetekkel jellemezték. Minden

csoport saját viselkedési szabályai szerint próbálta folytatni életvitelét, azonban ezek a szabályok hatással voltak a társadalom egészére. A bevándorlók nehezen alkalmazkodtak az új normákhoz.

R. Burgess elmélete (1925) egy koncentrikus várost modellez a társadalmi és ökológiai összefüggések alapján. A várost a természeti adottságok figyelembevételével több szociális területre osztja, ahol a gazdasági versenyt kizárt. A szociális területeken nemcsak a gazdasági, hanem a biológiai verseny is beszűkül.

A kutatók a zonális modellt tartották a legfontosabbnak, melynek lényege, hogy az ismert bűnözők tartózkodási helyeit nyilvántartásba vették, majd az adatokat levetítették Chicagóra és több más amerikai városra (CR. Shaw – HD. McKay, 1929). Az eredmények nagy hatással voltak a későbbi kriminológiai kutatásokra. A kutatók kimutatták, hogy a központi üzleti negyed növekedésével a tettesek is egyre távolabb költöztek. Vizsgálták, hogy a társadalmi-gazdasági tényezők (például a munkanélküliségi ráta, a lakhatási körülmények, az iskolai végzettség és a népsűrűség) mennyiben befolyásolta a különböző városrészekben elkövetett bűncselekményeket és a tettesek tartózkodási helyeinek változását. A mobilitás a városi lakosság körében igen magas, emiatt nehezebben alakul ki egy stabil társadalmi közösség. CR. Shaw-nak és HD. McKay-nek a bűnözés kiterjedésére vonatkozó kutatásai fontos szerepet játszottak a modern kriminológiában.

Parks és Burgess (1925) koncentrikus városszerkezeti modellje
(forrás: Geréb P., 2008)

A Factor Analitikus Iskola 1950–60 között

A Factor Analitikus Iskolában 1950–60 között olyan kutatásokat folytatattak, melyek lényegében a Chicagói Iskola vizsgálataival voltak azonosak. Ökológiai megközelítéssel, empirikus úton vonták le a következtetéseket a bűncselekmények földrajzi eloszlására, illetve bemutatták azon jellemzőket, ahol a tettesek éltek vagy a bűncselekményeket elkövették (J. Baldwin, 1979). A legfontosabb vizsgálatokat T. Morris (1957) végezte tartományokra bontva. A tanulmány lényege, hogy a bűncselekményeket nem mindig abban a környezetben követték el, ahol a tettesek laktak.

A környezeti kriminológiai és bűnözésföldrajzi iskola

Az elmúlt évtizedekben a kriminológiai kutatások gyökeresen megváltoztak. A jelentősebb tanulmányok közül kiemelhető *CR. Jeffery* (1971) munkája, melyben a hatékony bűnmegelőzés környezetvédelmi tervezéssel képzelhető el. *O. Newman* (1972) A védhető hely című művében a természeti környezet és bűncselekmények között keresi az összefüggéseket.

A XIX. század végén és a XX. század elején a bűnözést úgy aposztrofálták, mint egyfajta deviáns magatartást, amely különbözik a közönséges viselkedési formától. A vizsgálatok középpontjában a tettes származása és az elkövetés motivációja állt. *CR. Jeffery* (1971, 1977) rámutatott, hogy a hagyományos megközelítés figyelmen kívül hagy számos fontos dimenziót. Szociológiai szempontból fontos, hogy a földrajzi környezet milyen hatással van az elkövetőre, továbbá, hogy melyek a cselekmény elkövetésre inspiráló indítékok.

A '80-as évek kezdete volt a bűnözés modern feltérképezésének is. A környezetvédelmi kriminológusok, mint *PJ. Brantingham* és *PL. Brantingham* (1991), valamint *RL. Carter* és *KQ. Hill* (1980) azt feltételezték, hogy vannak emberek, akik indíttatást éreznek bűncselekmények elkövetésére. Ennek kapcsán elemezték a környezetben való előfordulás helyét. A vizsgálat célja, hogy az esetek mikor és hogyan fordulnak elő. A módszer ígéretes a politikai döntéshozóknak, hiszen a bűnözés változása függvényében vezethetnek be preventív jelleggel új eszközrendszert vagy alkothatnak törvényeket.

A szociológiai és a földrajzi megközelítések között bizonyos átfedések találhatók, hiszen az egyénnek hatása van a közösségre, de a közösségnek is hatása van az egyénre. A társas kapcsolaton túl befolyásoló tényező a lakhely és annak környezete. A központi kérdés az eseményekre irányul: vajon miért ezeken a helyeken és így következnek be a cselekmények. A szociológiai megközelítés azokat a folyamatokat befolyásoló tényezőket vizsgálja, melyek összefüggésben állnak a társadalmi környezettel és hatással vannak az emberek életére.

A földrajzi profilalkotás kialakulása

A bűnügyi modellezés a pszichológiai és a földrajzi profilalkotásból épül fel. E két tényező hatására az 1990-es évek elején *K. Rossmo*, kanadai kriminológus, olyan számítógépes programot alkotott meg, mely a tettesekre és az elkövetések helyszíneire szolgáltat adatokat. A Rigel Profiler és a Rigel Analyst földrajzi profilszoftverek használata gyökeresen megváltoztatta a nagyvárosi központokban folytatott bűnügyi nyomozások arculatát.

A közelmúltban a kanadai rendőrség minden egységének volt egy térképe, melyen feltüntették az illetékességi területükön elkövetett bűncselekmények pontos helyszíneit. A nyomkövető térképek csak korlátozottan voltak hasznosíthatók. Egy bűnügyileg fertőzött területen a térkép tele volt jelölésekkel, ezért lényegében csak egyfajta bűncselekmény ábrázolására volt alkalmas. A térkép frissítése azt jelentette, hogy a régebbi jelöléseket eltávolították, melyek következtében az elmúlt időszakra vonatkozó adatok elvesztek.

Az 1980-as évek végén a Kanada nyugati partján lévő Simon Fraser Egyetem kutatói felismerték, hogy az emberek bizonyos mintát követnek. A kutatók egyfajta

mentális térképet dolgoztak ki, mely szerint az emberek a saját környezetükben megszerzett tapasztalatok és ismeretek által élnek, illetve elégítik ki napi szükségleteiket. A mentális térkép középpontjában a lakóhely állt, de az tartalmazta a közösségben élők bevásárlásához, az iskolához és a munkahelyhez használt rendszeres útvonalakat is.

K. Rossmo felismerései

Az említett egyetemi kutatásokkal közel egy időben *K. Rossmonak*, a vancouveri rendőrség munkatársának érdeklődése az orvvadászat felé irányult. Az elkövetők magatartását, motivációját és a helyi körülményeket vizsgálta. Elmélete szerint az állatok illegális vadászatának fő mozgatórugóját a felvásárlás adta lehetőségek jelentik. A tettesek a bűncselekmények elkövetéséhez szívesebben használják a számukra ismerős területet, azonban kiemelten fontos szempont a névtelenség. A felismeréstől való félelem miatt a bűncselekményt a lakhelyüktől kissé távolabb, de számukra még ismerős helyen követik el.

Rossmo értékelte az „áldozatokról” beszerzett információkat és rájött arra, hogy a mentális térképen egy bizonyos szűk területen belül kell keresni az elkövetőt. Kidolgozott egy matematikai algoritmust, amely az állatoknak és takarmányozásuknak, az elkövetések helyszíneinek és azok jellemzőinek adatai alapján a tettesek lakhelyére szolgáltatott valószínűsíthető adatot. Ezt a matematikai algoritmust később szabadalmaztatta és egy számítógépes programot szerkesztett, mely segítségével a tettesek földrajzi profilja alkotható meg.

A földrajzi profilt *Rossmo* a kriminológia, a matematika, a statisztika, valamint a környezetvédelem és az igazságügyi pszichológia segítségével alkotta meg, amely óriási segítséget nyújt a bűnügyi nyomozásokban. Helyettesíti a korábban alkalmazott nyomkövető térképet. Tudományosan kidolgozott, könnyen olvasható, rugalmas, pontosabb tájékoztatást ad az elkövető hollétéről, illetve a várhatóan bekövetkező újabb bűncselekmény helyszínéről. Szükség szerint a térképet kettő vagy három dimenzióban is megjeleníti. A térképen külön színekkel jelölhetők a fontosabb területek (például ahol az elkövető lakhelye valószínűsíthető).

A Rigel-elemzés

A szakirodalom szerint a Rigel-elemzés a földrajzi koordinátákat használja fel a bűncselekmény helyszínének vizsgálatához. Azokat, amelyek nemcsak kisebb utcai térképre, hanem nagyobb földrajzi területekre is alkalmazhatók. A szoftvert földrajzi információs rendszerek is használják. *Rossmo* szerint a földrajzi profil használatával 90%-ban megjósolható az elkövető lakhelye. A Rigel-szoftver alkalmas nagy mennyiségű adat befogadására és kezelésére, ezáltal nagy segítséget nyújt a sorozatjellegű bűncselekmények felderítésében is. Az 1992-es washingtoni orvlövész esetben *Rossmo* az általa megalkotott földrajzi profillal nyújtott segítséget a nyomozóknak. Bár a profilalkotás közvetlenül nem vezetett el az elkövetőkhöz, mégis jelentősen támogatta a rendőrség munkáját.

A geográfiai jellemzés is eszköz, mely más szempontokkal együtt használható a rendőrségi nyomozásokban. *Elly Abru* 2004 februárjában, az Ausztrál Rendőrségi Hírekben írt egy cikket A bűnözés koordinátái címmel. A cikk méltatja a földrajzi profil jelentőségét. A földrajzi profilok rendkívül hasznosak a sorozat-bűncselekmények nyomkövetésére. A rendszer csak korlátozottan használható azonban, amennyiben

az elkövető nagy távolságot beutazó egyén, vagy olyan kisebb csoport, amely vidéki településeken több súlyos bűncselekményt követ el. A szoftver fejlesztésre szorul, de a földrajzi profil ennek ellenére is folyamatosan fejlődik és a program képességeit tovább javítva a földrajzi jellemzés módszere iránti kereslet várhatóan tovább nő.

A hazai kutatások általános jellemzői

A korábbi kutatások (Vavró I., 1985; Habony J., 1986), melyek a bűnözés kiterjedésére irányultak, szintén az egyes területekre vonatkozó statisztikai adatok alapján jellemezték az adott terület nagyságrendjét.

A jelenlegi hazai bűnözésföldrajzi kutatások leginkább a bűnügyi statisztikai adatokra támaszkodva vonnak le következtetéseket. *Pödör Andrea* (2004) a Bűnügyi statisztikai adatok térképi ábrázolása munkájában a térinformatikát használja fel a bűnügyi statisztikai adatok megjelenítésében. *Tóth Antal* (2007) Hajdú-Bihar megyében a szociálgeográfia felhasználásával a bűnözés térbeli aspektusait vizsgálta. *Michalkó Gábor* (2004) a határmenti bűncselekményeket a turizmusföldrajzon keresztül elemezte. *Kobolka István* (2004) Magyarország biztonságföldrajzának meghatározását a határokon átnyúló szervezett bűnözés és az illegális migráció földrajzára építi.

* * *

A bűnözésföldrajz megalkotásakor nemcsak arra keressük a választ, hogy egy adott területen belül, vagy egy országra vetítve mekkora volt az elkövetések száma a bűncselekmények fajtáiként, hanem arra is, hogy mi ösztönzi az elkövetéseket. A felderítésekhez nagy segítséget nyújt a földrajzi profil megalkotása, hiszen az a bűnözésföldrajz egyik, ha nem a legfontosabb eleme. A földrajzi modellezéshez olyan adatok szükségesek, mint például az elkövetés helyszíne.

A bűnözésföldrajz a földrajzi profilok összességéből áll, függetlenül attól, hogy a jogsértéseket felderítették-e vagy sem, hiszen az ismeretlen elkövetőkről is készülhet profil, melyhez a cselekmények helyszínei, azok jellemzői ismerete elengedhetetlenek.

Felhasznált irodalom:

- Baldwin, J.: Jury Trials. Oxford: Clarendon Press, 1979
BRANTINGHAM, P. L. – BRANTINGHAM, P. J.: Location Quotients and Crime, 1995
HotSpots in the City. (In: Block, C. R. – Dabdou, M. – Fregly, S. [eds.]: Crime Analysis Through)
Computer Mapping. Police Executive Research Forum, Washington DC
R. Burgess: Social Learning Theory. 1925
RL Carter – KQ Hill,: The Criminal's Image of the City. Pergamon Pr. 1980
SG. Cox: Psychological Approaches to Crime and its Correction Nelson-Hall, Chicago, 1972
Geréb P.: Sematikus vonalhálózati térképek. ELTE, Bp, 2008
F. Guerry: Essai sur la statistique morale de la France. 1831
Habony J.: A beilleszkedés és a bűnözés. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1986
K. Harries: Mapping Crime: Principle and Practice. U.S. Department of Justice, 1999
National Institute of Justice, Crime Mapping Research Center, Washington DC,

<http://www.ncjrs.org/html/nij/mapping/pdf.html>

J. Hellmer: Kriminalitätsatlas der Bundesrepublik Deutschland und West-Berlins. Ein Beitrag zur Kriminalgeographie. Schriftenreihe des Bundeskriminalamtes, Bundeskriminalamt, Wiesbaden, 1972

H. v. HENTIG: Der kriminelle Mensch im Kräftespiel von Zeit und Raum. (In: Das Verbrechen 1. Berlin, 1961)

H. Herbert: The Geography of Urban Crime. Longman, London, 1982

H. Herold: Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle Tájékoztatója 17. 1973

H. Herold: Die Bedeutung der Kriminalgeographie für die polizeiliche Praxis. Kriminalistik 7., 1977.

CR. Jeffery: Crime Prevention through Environmental Design Beverly Hills. CA: Sage, 1971

CR. Jeffery: Crime Prevention through Environmental Design Beverly Hills. Sage Publications Inc. 28. Johnston, L., & Shearing, C. C, 1977

Kerecsi K.: A kriminológiai és a büntetőpolitika kapcsolata. Kriminológiai tanulmányok, 40. OKrl, Budapest

Kobolka, I. – Ritecz, Gy. – Sallai, J.: The Criminal Geography of the Borders of the Republic of Hungary at the Millennium. Európa 2002/2.

Kovács Z.: A bűnözésföldrajz szerepe a városi környezetminőségben. Műhely 6. MTA FKI, Budapest, 1990

Mátyás Sz.: A határon átnyúló magyar-román rendvédelmi együttműködések bűnözésföldrajzi kérdései. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2007

H. Mayhew: London Labour and the London Poor. 1862

Michalkó G.: Magyarország turizmusának kriminálgeográfiája. Belügyi Szemle 2002/10.

T. Morris: Criminal Area: a study in social ecology London. Routledge & Kegan Paul, 1957

O. Newman: Urban Design New York. Macmillan, 1972

Pödör A.: Térinformatikai alapú bűnözési térképek alkalmazása a helyi bűnmegelőzési stratégia kidolgozásában. 2004 (<http://www.otk.hu/cd/05/4/szek/P%20C3%B6d%20C3%B6r%20Andrea.htm>)

MA. Quetelet: A Treatise on Man and development of his faculties Cambridge. MA Harvard University Press, 1842

K. Rossmo: Geographic Profiling. CRC Press Edition: 1, 1999

H-D. Schwind: Raumstruktur und Kriminalität (Kriminalgeographie). (In: Schwind, H-D.: Kriminologie: Eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen. Kriminalistik Verlag, Heidelberg, 2000)

CR. Shaw – HD. McKay: Juvenile Delinquency and Urban Areas Chicago. University of Chicago Press, 1929

Tóth A.: A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. Debreceni Egyetem, 2007

Vavró I.: A bűnözés területi különbsége. Statisztikai Szemle, 1985/11.

Vofkori L.: A földrajztudomány rendszertana. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003
<http://mek.niif.hu/02100/02185/html/821.html>: A természet- és a társadalomföldrajz feladata és felosztása

<http://ttmk.nyme.hu/>: Az regionális és az általános ágazati földrajz feladata

<http://www.enotes.com/forensic/criminal-profiling>: A földrajzi profil modellezése

<http://www.enotes.com/forensic-science/psychology>: A földrajzi profil